
**OSMANİYE’DE KENTSEL ARAZİ KULLANIMINDAN
KAYNAKLANAN MEKÂNSAL SORUNLAR**
Environmental Problems Resulting From the Use ou Urban Land in
Osmaniye

Doç Dr. Mehmet TIRAŞ*

Özet

Bilindiği gibi, çevre kirlenmesi şehirleşme ve sanayileşmenin hızlanmasıyla etkisini artırmaya başlamıştır. Osmaniye’de çevre kirlenmesinin nedenleri çok çeşitli olmakla birlikte daha çok fiziki ve beşerî coğrafya faktörlerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. 1960 dan sonra kırsal bölgelerden olan göçlerin artması şehrin tarım alanlarına doğru plansız bir şekilde gelişmesine yol açarak birçok çevresel sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu sorunların başında da hava kirliliği, yanlış arazi kullanımı gibi sorunlar gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmaniye, Çevre kirlenmesi, arazi kullanımı

Abstract

Because of growth urbanization and industry, the effects of pollution on environment has grown. In Osmaniye, although many factors have affected the pollution, human and phisical geography’s effects have been enormous. Since 1960, immigrations from the villages to the city forced the urban center to enlarge into the agricultural fields without any sound planning. This has brought new problems, of which air pollution and wrong usage of fields.

In this work, the human and phisical georaphic factors the of have caused pollution in Osmaniye have been investigated and suggestions to these problems have been made.

Keywords: Osmaniye, pollution environment, land use

* Sütçüimam Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Kahramanmaraş

1. Giriş

Çevre, klasik anlamda insan veya her hangi bir canlının yaşadığı ortam olarak tanımlanabilir(Özey; 2001). Bu tanımlı canlıların yaşamlarını sürdürdüğü ortam şeklinde yapmak da mümkündür. Günümüzde en yaygın olan çevre kirliliği olayları hava, su, toprak, gürültü ve görüntü kirliliği şeklinde sıralanabilir. Bilindiği gibi çevre kirliliğinin asıl nedeni insan faaliyetleridir.

Osmaniye’nin 1864 yılında bugünkü yerine taşınmasıyla birlikte nüfusu hızla artmaya başlamıştır. Nüfus artışı 1996 da, Osmaniye kent merkezinin il statüsüne kavuşmasıyla daha da hızlanmıştır. Sosyo-ekonomik gelişmelere paralel olarak hızlı bir kentleşme süreciyle karşı karşıya kalan Osmaniye’de çevre sorunları da giderek ağırlaşmış ve bu sorunlara yenileri eklenmiştir. Sorunların başında özellikle kış aylarında, gerek atmosfer olayları nedeniyle gerekse insanların ısınmak için kalorifer ve sobalarda havayı kirlenici madde oranı yüksek, kalori değeri düşük yakıtların(linyit kömürü) kullanımından kaynaklanan sorunlar gelmektedir. Bir diğer kirlilik ise sularda görülmektedir. Bu kirliliğin nedeni, daha çok yeraltı sularının kuyulardan çekilip doğrudan içme suyu şebekesine verilmesi yanında kanalizasyon ve katı atıkların çoğunlukla temizlenmeden Karaçay ve Hamis gibi yakın çevredeki akarsulara verilmesinden kaynaklanmaktadır. Araştırma sahasının çevresinde tarım faaliyetleri yoğun olarak yapıldığından ürünlerin yetiştirilmesinde zararlılarla mücadelede kimyasal ilaçlar kullanılmaktadır. Yapılan araştırmalara göre kullanılan bu ilaçlarda toprakta birikmekte bitki ve hayvansal ürünler vasıtasıyla insan vücuduna geçerek insan sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır. Buna bir de yaz aylarında sivri sineklerle yapılan mücadelede kullanılan ilaçların eklendiği düşünülünce olayın boyutu daha da artmış olur. Osmaniye’de gürültü kirliliği de her geçen gün artmaktadır. D400 karayolunun şehir merkezinin içerisinden geçmesi ve motosiklet sayısının çok fazla olması(yaklaşık 20000 adet) bu kirliliğin başlıca nedenidir.

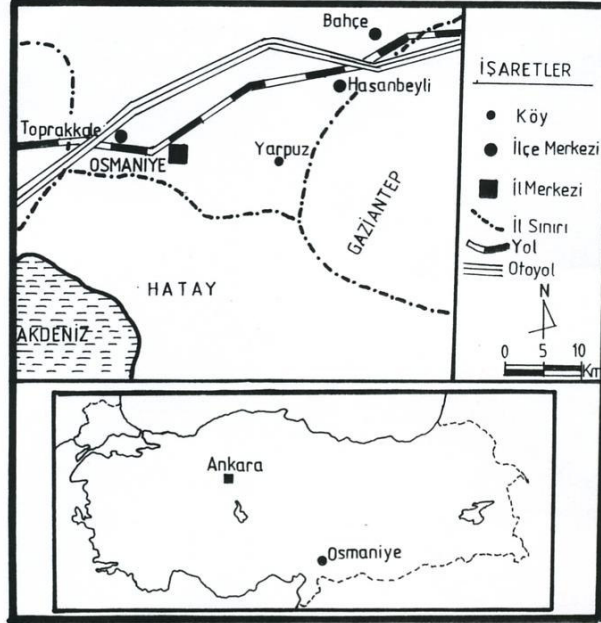
Bu çalışmada, Osmaniye kentinde görülen bazı çevre sorunlarını tespit etmek ve bunlara önem sırasına göre çözüm önermek asıl amacımızdır.

2. Osmaniye Kentinin Konum Özellikleri

Osmaniye şehri Akdeniz Bölgesinin Adana Bölümünde Yukarı Çukurova Bölümünde, Nur Dağlarının kuzey kenarında kurulmuştur(Şekil 1). Osmaniye fiziki çevre şartları bakımından yerleşmeye uygun olduğu gibi, ulaşım şartları bakımından da uygun konumdadır. Bu nedenle geçmişte ve günümüzde saha önemli nüfus toplulukları barındırmaktadır.

Osmaniye’nin denizden yükseltisi 120 m. kadardır. Bulunduğu jeomorfolojik konum olarak Osmaniye etrafı dağlar ve tepeliklerle çevrili alçak bir konumdadır. Bu yükseltiler güneyde ve doğuda bazen 2000 m.yi geçerken batıdan, yükseltileri 205-300 m.leri bulan Körkuyu , Karabahadır ve volkanik bir tepe(450) olan Delihalil tepeleriyle

çevrenmiştir. Araştırma sahamız kuzeyden ise alüvyal bir ova(Çukurova) ile sınırlanmıştır(Fotoğraf 1).

Şekil 1. Araştırma sahasının lokasyon haritası

Osmaniye'nin iklim özelliklerine gelince; yıllık ortalama sıcaklığın 18 C° olduğu Osmaniye'de yıllık toplam yağış miktarı da 755.7 mm. kadardır(Tablo 1). Hakim rüzgâr yönü ise güneybatı olan Osmaniye'de, hava kirliliğinin yoğun olduğu kış aylarında rüzgâr güneyden fazla olmasa da esmektedir. Bunun da nedeni kentin etrafının (kuzey hariç) dağlarla çevrili olmasıdır. Bunun sonucunda da kış mevsiminde hava akımları azalmakta ve kent üzerinde oluşan kirliliğin dağılması uzun zaman almaktadır.

Tablo1. Osmaniye'de ortalama, en yüksek ve en düşük sıcaklıkların aylık gidişi(C°)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	Ek	K	A	Yıllık
Ort.sıcaklık	8.5	9	12	16	21	25	28	28	25	21	14	10	18.3
En yük.sıcaklık	22	24	30	35	42	41	43	42	41	38	31	24	43
En düşük sıcaklık	-6	-7	-4	0	5	12	15	16	8	4	-3	-5	-6.8

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri(2005).

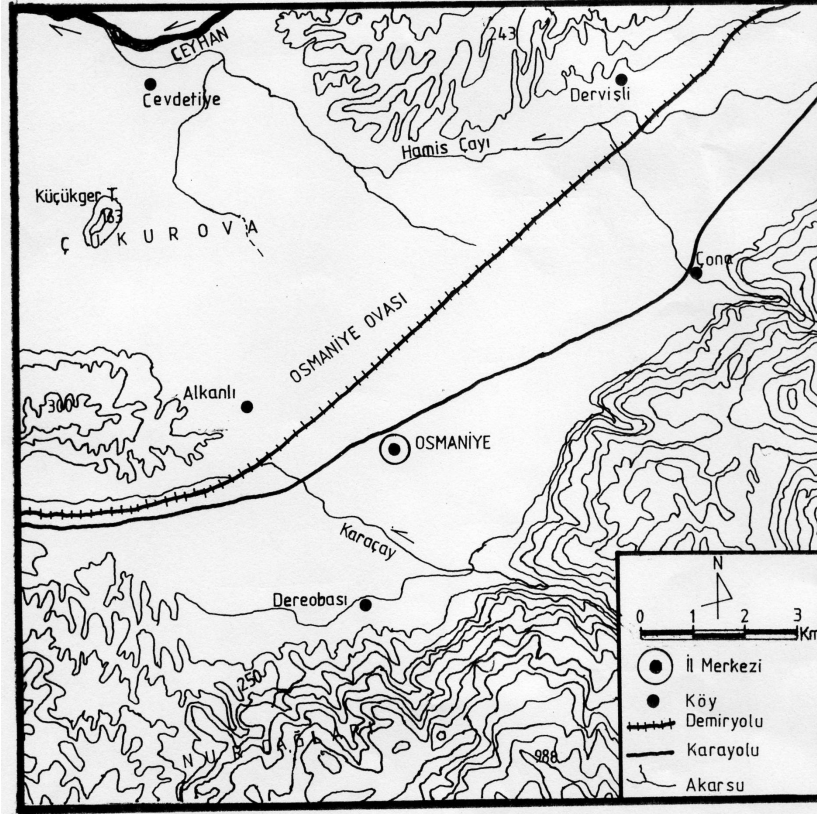
Fotoğraf 1. Nur Dağlarında Osmaniye’nin görünüşü

Geçmişte önemli siyasi organizasyonların oluştuğu bölgede nüfus her dönemde yoğun olarak yaşamıştır. Çünkü bölge insan yaşamına uygun toprak, hava, su, bitki örtüsü ve ulaşım elverişli konumu insanları buraya çeken en önemli faktörler olmuştur. Osmaniye şehir nüfusu 1960 dan sonra belirgin bir şekilde artmıştır. 1935 de küçük bir tarımsal kasaba görünümünde olan Osmaniye de nüfus 8584 kadarken, 1950 de bu değer 13000 e çıkmıştır. 1960 da ise nüfus 27451 kişi olmuştur. Tarım topraklarının yoğun olarak kullanılmaya başlamasıyla ve göç olayının da hız kazanmasıyla 1980 de nüfus miktarı 84212 kişiye ulaşmıştır. 1996 yılında Osmaniye’nin il merkezi statüsü kazanmasıyla kentin çekiciliği daha da artmış ve 2000 yılında şehir nüfusu 173 977 ye ulaşmıştır.

3.Hava Kirliliği

Osmaniye şehrinin bulunduğu saha güneyden, doğudan ve batıdan dağlık sahalarla çevrilidir(Şekil 2). Bu özelliği nedeniyle Osmaniye kenti çukur bir sahada bulunmaktadır. Bu özellikte yatay yönlü hava akımlarını engellemekte ve hakim rüzgârların etkili olamamasına veya zayıf kalmasına neden olarak kent üzerindeki kirliliğin daha çok kış mevsiminde görülmesine yol açmaktadır. Küçük Sanayi Sitesi ve Organize Sanayi Bölgesi kentin batısında hakim rüzgâr yönünde kurulması hava kirliliğini artıran diğer faktörlerdir. Bu olumsuzluklara ilave olarak D 400 karayolunun da kentin içerisinden geçmesi hava

kirliliğini artırıcı bir diğer faktör olarak söylenebilir. Araştırma sahasında henüz hava kirliliği ölçüm çalışmaları yapılmamaktadır.

Şekil 2. Osmaniye'nin topoğrafya haritası

Bilindiği gibi hava kirliliğinin asıl nedenlerinden biri yanma olayıdır. Yanma olayının gerçekleşmesi için önemli olan unsurlardan biri de yakıtlardır. Evsel ısınmada kullanılan düşük nitelikteki yakıtlar(linyit, yerfıstığı kabuğu)hava kirliliğinin yoğun olarak görülmesine neden olmaktadır. Yakılan bu kalitesiz yakıtlardan oluşan kirlilik meteorolojik şartlara da bağlı olarak kalın bir duman tabakasının oluşmasına neden olmaktadır. Bu olay havanın açık ve basınç değerlerinin arttığı günlerde sıcaklık terselmesiyle daha ileri derecelere ulaşabilmektedir. Sıcaklık terselmesi olayı da genelde kış mevsiminde görülmektedir. Kentin güneyinde yükseltisi bazı yerlerde 2000 m. yi bulan Nur Dağları üzerinde kış aylarında zeminin karla kaplı olmasıyla da ilgili olarak alçak kesimdeki havaya

göre daha fazla soğuyan dağlardaki hava daha alçakta bulunan Osmaniye(120) kenti üzerine hareket etmekte ve kent merkezi üzerinde soğuk havanın havuzlanmasına yol açarak sıcaklık terselmesine neden olmaktadır. Bu olayın gerçekleştiği günlerde yatay ve dikey hava hareketleri de en düşük değerde olduğundan şehir üzerindeki kirlilik uzun süre dağılmadan varlığını sürdürmektedir.

Hava kirliliğine neden olan faktörlerden biri de kalorifer ve sobaların hatalı yakılmasıdır. Şöyle ki; dış ortam sıcaklığı 20 C° nin üzerinde olduğu zamanlarda soba ve kaloriferlerin yakılmaması gerekir.Bu bağlamda bir diğer önemli konuda, soba ve kaloriferlerin ilk yakılması esnasında yakma usullerine uygun olarak (üstten) yakılmasıdır.Bu sayede havaya daha az duman ilavesi olacağından kirlilik değeri de azalacaktır.Buna ek olarak işyerlerinde ve meskenlerde soba ve benzeri ısınma araçlarında yoğun duman ve partikül çıkararak hava kirliliğini artıran yanık yağ, hurda araç lastikleri, plastik ve benzeri yanıcı maddelerin ısınma ve diğer amaçlarla yakılmasının engellenmesi gereklidir.

4. Katı ve Sıvı Atıklar

Osmaniye şehrinde kanalizasyon atık sularının ve sanayi tesisleri atık suları, herhangi bir arıtma yapılmadan kentin kuzeyinde Hamıs Çayı aracılığı ile Ceyhan Irmağına deşarj edilmektedir. Kentin batısında volkanik bir arazide kurulan Organize Sanayi Bölgesi için atık su arıtma tesisi projelendirilmiş olup bu çalışma tamamlanmak üzeredir.

Osmaniye şehir merkezi gerek yurt içine, gerekse yurt dışına(Irak) akaryakıt ve LPG taşıyan araçların önemli bir güzergahı durumundadır. Bu araçların bakım ve onarımı da genellikle Osmaniye’deki küçük sanayi sitesinde ve yıkama yağlama istasyonlarında yapılmaktadır. Tanker ve kamyonları yıkama esnasında da akaryakıt ve yağ kalıntısı atık sularla birlikte ya kanalizasyona yada çevredeki derelere verilmektedir. Dolayısıyla bu tür yıkama tesislerine yağ tutucu cihazlar takılma zorunluluğu getirilmelidir.

Osmaniye kent merkezinden toplanan katı atıklar Alahanlı mevkinde katı atık deposu alanında vahşi depolama uygulaması ile depolanmaktadır. Bu depolanma şeklide önemli sorunlar ortaya çıkarmaktadır: Bu çöp deposunun zaman zaman yakılması ve burasının şehrin batısında yer almış olması başta hava kirliliğini artırması yanında hastalık yapıcı ve taşıyıcı organizmaların gelişmesine ve de yayılmasına uygun ortamlar oluşturmakta bunun yanında su ve toprak kirlenmesine neden olmaktadır. Bu tür vahşi çöp depolarının bir diğer olumsuzluğu da görüntü kirliliğine neden olmalarıdır.

Kentten toplanan çöplerin içeriğiyle ilgili henüz bir çalışma olmamakla beraber gözlemlere dayanarak katı atıkların içerisinde organik içeriğin fazla, evsel nitelikte olduğu söylenebilir. Bununla birlikte katı çöpler dar gelirli insanlar tarafından önemli ölçüde toplanarak geri kazanımlar ile miktarı azaltılmaktadır.

Kent merkezinin kenar mahallelerinde oturan aileler genel olarak, gelmiş oldukları kırsal yöredeki alışkanlıklarını bütünüyle terk etmemişlerdir. Bu aileler bahçelerinde

bulunan kümes ve ahırlarında hayvanlar beslemektedir. Bu durumda da kentli yaşam tarzıyla bağdaşmayan görüntüler ve hoş olmayan kokular oluşturmaktadır.

Kentin yağmur suyu kanalları da yetersizdir. Bu durumda özellikle yağışlardan sonra kirli su birikintilerine yol açtığı gibi yüzey sularının kanalizasyon suyu ile karışımına yol açarak çeşitli mikrop ve hastalıkların yayılmasına neden olmaktadır.

5. Toprak Kirliliği

Toprak kirliliği, canlılar tarafından tolere edilebilecek kapasitenin üzerindeki miktarlarda çeşitli bileşiklerin ve toksik maddelerin karışımı sonucu toprağın anormal fonksiyonlar göstermesi şeklinde tanımlanabilir. Yani toprak zirai ilaçlar, çeşitli hormonlar, kirlenmiş sular, katı atıklar ve radyoaktif maddeler vasıtasıyla kirletilmektedir.

Bilindiği gibi Osmaniye Çukurova'da yer almaktadır. Bu nedenle şehirde ve çevresindeki zirai alanlarda kimyasal gübre ve ilaç kullanımı ileri düzeydedir. Tarımda verim azalmasına yol açan bitki zararlıları ve yabancı otlara karşı ilaçların bilinçsiz kullanımı toprağı kirletmekte ve zehirli maddelerin besin zincirine karışmasına yol açmaktadır. Bu zararlı maddeler de hayvansal ve bitkisel gıdalar ile insan vücuduna girerek çeşitli organlarda birirmektedir. Osmaniye de telafisi oldukça zor etkiler meydana getiren toprak kirlenmesi önemli bir çevre sorunu olarak görülmektedir.

Araştırma sahasında, tahılların hasat edildiği yaz mevsimi başlarında, yasaklanmış olmasına rağmen anız yakılması tam olarak önlenememektedir. Anız yakılan tarlalarda toprağın fiziksel, kimyasal ve biyolojik özellikleri bozulmaktadır. Anız yakılması sonucu ortaya çıkan duman ve kül havayı kirlettiği gibi toprak yüzeyinde(5-10 cm. derinliğe kadar) mikro organizmaların yaklaşık %70'i zarar görmektedir. Ayrıca anız yakılması sonucu ortaya çıkan karbon fazlalığı toprakta azot eksikliğine yol açmakta ve toprağı fazla miktarda azot ilavesi gerekmektedir. Bu olayda hem toprakta hem de sularda kirlenme düzeylerini daha da artırmaktadır.

6. Gürültü Kirliliği

Gürültü; aralarında uyum bulunmayan düzensiz seslerin bütünü olarak tanımlanmaktadır(TDK sözlüğü: 2005). Daha başka bir ifadeyle gürültü, insanların işitme sağlığını ve algılamasını olumsuz etkileyen, fizyolojik ve psikolojik dengelerini bozan, iş kaybına yol açan, çevrenin sakinliğini değiştiren, kişisel ve toplumsal yaşam kalitesinde düşüklüğe yol açan bir olgu şeklinde de ifade edilebilir.

Gürültü kaynaklarının en önemlilerinden bir tanesini trafik gürültüsü oluşturmaktadır. Bilindiği üzere ülkemizde olduğu gibi, Osmaniye'de motorlu araç sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu artış da trafikten kaynaklanan gürültünün artması anlamına gelmektedir.

Osmaniye’de Kentsel Arazi Kullanımından Kaynaklanan Mekansal Sorunlar

Kentlerde, trafik akışının serbest olduğu yollarda dur-kalk olayı fazla olmadığından gürültü seviyesi daha düşüktür. Oysa bu seviye trafiğin sık sık durarak yavaş seyrettiği yollarda daha yüksektir. Osmaniye şehrinde gürültü düzeyinin en yüksek olduğu yerler Tenekeçiler Sitesi, D 400 karayolu, Tren istasyonu(Gar), Atatürk Caddesi gibi trafik ve insan faaliyetlerinin fazla olduğu yerlerdir.

Şehirden geçen D 400 karayolundan kaynaklanan trafik gürültüsünün etkisini azaltmak amacıyla Osmaniye Belediyesi tarafından, kentin güneyinden Karaçay yatağı kenarından geçen çevre yolu projesi başlatılmış olup bu proje %50 oranında tamamlanmıştır. Proje tamamlandığında kamyon, tır gibi çok fazla gürültüye neden olan araçların şehrin içinden geçişlerine müsaade edilmeyerek gürültü değerleri de azaltılmış olacaktır.

Tablo 2. Osmaniye kent merkezinde gürültü seviyesinin yüksek olduğu yerler ve gürültü düzeyleri(Db.).

Ölçüm yapılan yerler	Gürültü düzeyi(Db)
Belediye önü	80-85
Büyük cami yanı	75-85
Tenekeçiler sitesi	85-100
D 400 karayolu	75-90
Dr.Ahmet Alkan Cad.	80-95
Atatürk Cad.	75-80
Tren istasyonu	80-90
Otogar	75-90

Kaynak: İl Çevre Müdürlüğü Verilerinden Faydalanılmıştır

7. Kentsel Arazi Kullanımından Kaynaklanan Sorunlar

Daha öncede ifade edildiği gibi Osmaniye ve çevresi, tarih öncesi ve tarihi devirler boyunca insanların yoğun olarak yaşadığı bir bölge olmuştur. Bunun da nedeni doğal çevrenin insan yaşamına uygun olması yanında, konum itibarıyla da yolların kavşak noktasında olmasının rolü vardır. Çünkü Osmaniye kenti Adana, Gaziantep ve Hatay illerinin yol kavşağında olup Güney Doğu Anadolu Bölgesinin Çukurova’ya ve Akdeniz’e açılan bir kapısı durumunda olduğundan sürekli çevreden göç almaktadır.

Osmaniye’de nüfus, doğal nüfus artışı ve göçlerle sürekli büyümektedir. Ancak nüfus yönünden sürekli büyüyen şehirde yeterli altyapı çalışmaları yapılmamaktadır. Bunun yanında bazı sanayi tesisleri, tamir-bakımın yapıldığı işyerleri(daha çok motosiklet tamirhaneleri) şehrin en önemli caddelerinde, kaldırımlar üzerinde faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bu tür işyerlerinin küçük sanayi sitesine taşınması öncelikli sorunlardan biridir. Ayrıca Osmaniye’nin il merkezi statüsüne kavuşmasıyla birlikte, çok katlı

apartmanların yapılmaya başlaması ve bitişik nizamda bina yapımı, caddelerin hakim rüzgâr yönü dikkate alınmadan yapılmış olması gibi plânlamada görülen hatalar hava akımını önleyerek çevre kirliliğinin etkisini daha da artırmaktadır. Giriş kısmında da ifade edildiği gibi Osmaniye şehri güneyden ve doğudan Nur Dağlarının Çukurova'ya birden bire inen duvar şeklinde kuzey kenarıyla çevrelenmiştir. Batıdan da yükseltisi 250-450 m. ler arasında bulunan tepelik bir saha ile çevrelenmiştir. Şehrin kuzeyinde ise Çukurova'nın devamı olan Osmaniye ovası ile çevrelenmiştir. Kentin de üzerinde kurulmuş olduğu söz konusu ova I. sınıf tarım arazisi özelliğindedir. Gerek çevre kırsal sahalardan, gerekse bölge dışından göç ederek gelen nüfusunda önemli bir kısmı daha çok kentin kuzeyindeki verimli tarım arazileri üzerine evlerini yapıp yatay yönde(kuzeye), şehrin plansız bir şekilde gelişmesine yol açılmaktadır. Bu durumda da kentin çevresinde kırsal yerleşmeleri andıran görüntüler oluşmaktadır. Burada yerleşen ailelerin çoğu geldikleri yörenin yaşam tarzını aynen devam ettirerek önemli sosyal ve çevre sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Şehirlerdeki çevre kirliliğini artıran bir diğer faktörde binaların yapımında modern bina tekniğine uygun yalıtım malzemelerinin bütün binalarda kullanılmamış olmasıdır. Yalıtımı iyi olmayan binalarda ısınmak için fazla yakıt kullanılmak suretiyle hava kirliliği artırılmış olmaktadır.

Araştırma sahasında çevre ve özellikle hava kirliliğinin artmasında etkili olan unsurlardan biri de yeşil alan azalmasıdır. Bilindiği gibi havanın temizlenmesinde filtre fonksiyonu görerek havayı temizleyen ve oksijen sağlayan yeşil alanlar, yapılaşmanın artması sonucu yok olmaktadır. Bu durumda da kentin doğal temizlenme olayı azalmaktadır. Bu bağlamda şehirdeki insanların sağlıklı ortamlarda yaşamlarını sürdürmeleri için her mahallede yeşil alan ve parklar oluşturulmalıdır. Yeşil alanlar içerisinde de daha çok yaprağını kış mevsiminde dökmeyen, yöre iklimine uygun kızılçam, palmye, narenciye(turunç) v.b. türler ekilerek havanın doğal olarak temizlenmesine katkı sağlanmalıdır.

Osmaniye kentinde özellikle güneydeki mahallelerde(Haraz, Gebeli...gibi) evler daha çok bahçelidir ve bu bahçelerin içerisinde de genelde meyve ağaçları bulunmaktadır. Ancak yeşillikler içerisindeki söz konusu sahada yapılaşma her geçen gün arttığından yeşil alanlar azalmaktadır. Kent'te Belediye'ye ait en önemli yeşil alan şehir parkıdır. Buna ilave olarak doğu yönünde kentin yatay gelişimini de engelleyen askerî saha içerisindeki yeşil alanlar, kamu kurum ve kuruluşlarının bahçeleri, fidanlıklar yeşil alan olarak bu zenginliği artırmakta ancak yeterli olamamaktadır. Deprem riskinin de çok yüksek olduğu kentte yeni bir yerleşim yeri planlanırken, yeşil alan varlığının da uygun ortam sağlayacak şekilde planlanacağı düşünülmektedir.

8. Sonuç ve Öneriler

Osmaniye kentleşme sürecinde olan bir yerleşmedir. Bu süreç içerisinde de sanayileşme ve kente göç olgusunun olumsuz etkileri ön plâna çıkmaktadır. Ancak sorumlusu ne olursa olsun çevre kirletilmektedir. Burada, çevrenin kirletilme olayı ülkelerin gelişmişliğine göre farklı derecelerde gerçekleşmektedir. Gelişmiş ülkelerde çevrenin önemi geniş halk kitleleri tarafından iyi anlaşılmışken, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde istenilen düzeyde anlaşılammıştır.

Araştırma sahasında özellikle kış mevsiminde yoğun olarak etkisini gösteren hava kirliliğinin nedeni, doğal çevre koşullarının yanında soba ve kaloriferlerde duman ve partikül madde yönünden zengin düşük kalitede katı yakıtların kullanılmasıdır. Bu olumsuzluk il sınırları içerisinde geçen doğal gazın konutlarda kullanılmaya başlamasıyla belli ölçüde azaltılabilir. Ayrıca gerek konutlarda gerek atölye ve iş yerlerinde yanık yağ, yerfistüğü kabuğu vb. havayı çok fazla kirleten yanıcı maddelerin yakılmasının engellenmesi gerekmektedir.

Daha önce de ifade edildiği gibi Osmaniye kenti aldığı göçler nedeniyle hızla büyüyen bir şehirdir. Büyümenin planlı ve sağlıklı olabilmesi için şehir yakınında arsalar üretilmelidir. Bu anlamda yeni bir yerleşim yerinin kurulabileceği uygun yerlerden birisi de kent merkezinin batısında Osmaniye Devlet Hastanesinin de kurulmuş olduğu tepelik sahadır. Bu saha sürekli olarak denizden gelen rüzgarları alacağından hava kirliliği de daha az görülecektir. Kentin batısındaki bu tepelik sahalar depremsellik yönünden de yerleşmeye uygundur. Oysa şimdiki şehir merkezi deprem riski yüksek birikinti ovası üzerine kurulmuştur.

Osmaniye 1996 da il olduktan sonra çok katlı apartmanların özellikle istasyon caddesi çevresi ve Yedi Ocak İlköğretim Okulu çevresinde yükseldikleri görülmektedir. Bunlarda depremselliğin fazla olduğu yöreye uygun yapılar değildir. Günümüzde ise binalara beş kat sınırlaması getirilmiştir. Ancak bu kat sınırlandırılmasında da keyfi davranılmaktadır. Çünkü cadde üzerinde bulunan inşaatlara beş kat yapma izni verilirken, caddenin hemen gerisinde bulunan binaların yapımı üç kat ile sınırlandırılmıştır. Bu çelişkiyi anlamakta oldukça zordur.

Güneysu Caddesi.v.s) binalar bitişik nizamda yapılmıştır. Bu tarz yapılaşmada da hava akımları engellenmektedir. Bu olayın etkisi, hava kirliliğinin fazla olduğu, kış mevsiminde yoğun olarak hissedilmektedir. Âdeta bu cadde ve sokaklarda nefes alıp vermede güçlükler çekilmektedir.

Araştırma sahası ova üzerinde kurulmuş olması nedeniyle eğim değerleri azdır. Bunun sonucunda da özellikle sağanak yağışlardan sonra yollar üzerinde yağmur suları birikerek yaya ve sürücülere zor anlar yaşatmaktadır. Çözüm için yağmur suyu projesi tüm mahalleleri kapsayacak şekilde yeniden planlanmalı ve yapılmalıdır. Çünkü yerleşmede yapılaşma artarak devam etmekte bunun sonucunda da yeşil alan olarak ta değerlendirilecek

olan toprak yüzeylerin azalmasıyla yağmur sularının zemine sızması engellenmektedir. Bu bağlamda tedbir olarak, yağmur sularının yüzeysel akışa geçişini engellemek için, cadde ve sokaklara asfalt yerine kilit parke taşları döşenmesi uygun olacaktır. Tedbirler alınmadığı takdirde şehirde, ileri yıllarda büyük su baskınları sorunuyla karşılaşılması muhtemeldir.

Araştırma sahasında gürültü kirliliği de önemli bir sorun olmaya başlamıştır. Gürültünün asıl nedenlerinden bir tanesi de motorlu araçlardır. Çünkü trafik yoğunluğunun fazla olduğu D 400 karayolu şehrin ortasından geçmekte ve bu yoldaki trafiğin önemli bir kısmını da kamyonlar oluşturmaktadır. Kamyonların bir kısmının tanker olduğu ve petrol ürünleri taşıdığı göz önüne alınırsa kent için tehlikenin boyutunun büyüklüğü daha iyi anlaşılır. Kamyonların şehir içerisinden geçişlerinin engellenmesi gerekir. Sorunun çözümü içinse güney çevre yolunun tamamlanması gerekir. Aksi takdirde tankerlerin şehir içerisinden geçmesi esnasında meydana gelebilecek trafik kazasında büyük can ve mal kayıplarının olması kaçınılmazdır. Osmaniye de trafiğe kayıtlı sayıları 20000'i geçen motosikletlerin varlığıdır. Bunlarında bir kısmı eski teknoloji olduğundan motor sesleri de fazla olmakta ve şikayetlere neden olmaktadır. Ayrıca şehirde küçük sanayi sitesi bulunmasına rağmen bir çok motosiklet ve araba tamir atölyesi şehrin ana caddeleri üzerinde faaliyet göstermektedir. Bu tür atölyelerde özellikle de motosiklet atölyelerinde tamir işleri bazen gece geç vakitlere kadar devam edebilmektedir. Dolayısıyla şehirden bu tür atölyelerin taşınması bir zorunluluktur. Bunun yanında trafik bulunan tüm motosikletlerin ses denetimlerinin aksatılmadan yapılması ve usule uygun olmayanların da (susturucusuz) hareketlerine izin verilmemelidir.

Coğrafi şartlar nedeniyle Osmaniye kent merkezinin kurulduğu yerin çevresine göre alçak bir saha özelliği taşıması, kış aylarında bu sahada, hava olaylarının da etkisiyle yoğun duman ve sis olayı meydana gelmektedir. Kirlenme değerini de Osmaniye Çevre İl Müdürlüğünün olanaklarıyla henüz ölçmek mümkün değildir. Dolayısıyla söz konusu müdürlük emrine hava kirliliği ölçüm cihaz ve araçlarının alınması öncelikli bir sorundur. Hava kirliliği ölçümlerinin sağlıklı bir şekilde yapılması idarecilere gerekli tedbirlerin alınmasında kolaylıklar sağlayacak ve bu alanda çalışanlara yol gösterici olacaktır.

Nur Dağlarından doğan ve Osmaniye şehrinin hemen batısından akarak Ceyhan Irmağına karışan Karaçay yatağı kenarına da çöplerin atıldığı görülmektedir. Belediye tarafından bu sahaya çöp dökülmesi engellenmelidir. Yine bu sahada Karaçay geniş bir yatak içerisinde akmaktadır. Debinin yükseldiği kış ve bahar aylarında ise taş ve çakıllardan yapılmış setler, sel suları tarafından aşındırılarak çevre yolu ve bahçelere zarar verebilmektedir. Bu nedenle Karaçay'ın yatağı iki taraftan istinat duvarları yapılmak suretiyle ıslah edilmelidir. Islah sayesinde Karaçay'ın geniş bir yatak içerisinden akışı engellenerek bu alanda geniş bir saha kazanılacaktır. Çay yatağının özellikle batı kenarında ıslah sayesinde kazanılacak saha yeşil alan haline getirilebilir. Bu saha düzenlendiği takdirde mesire yeri olarak ta önemli bir çekicilik arz edecektir.

Osmaniye’de Kentsel Arazi Kullanımından Kaynaklanan Mekansal Sorunlar

Şehirdeki plânsız gelişme çevre sorunlarına yol açan önemli bir sorundur. Bu konuda yapılacaklardan biri, özellikle şehrin kuzeyindeki I.sınıf tarım alanına gecekondular şeklinde mahallelerin kurulmasına engel olunmasıdır. Bilindiği gibi bina yapım tekniğine uyulması şartıyla meskenler bir çok yere yapılabilir. Ancak tarım her sahada yapılamaz. Bunun yanında tarım toprağı önemli bir doğal kaynaktır.

Cadde ve sokaklara yeterli sayıda çöp konteyneri konmalıdır. Bunun yanında çöplerin belirli saatlerde çöp konteynerlerine konması için halk uyarılmalı ve gerekirse görsel, işitsel ve yazılı olarak bu konuda bilgiler verilmelidir. Ayrıca caddelerin özellikle geceleri süpürme araçlarıyla temizlenip yıkanması önemli bir temizlik sağlayacaktır. Uygun araç ve yeterli personele sahip temizlik şirketleri bu hususta yardımcı olabilirler.

Araştırma sahasında çevre kirliliğini önlemeye yönelik olarak tüm tedbirler alınsa dahi şehir merkezi dışından kaynaklanan kirletici unsurlar nedeniyle, hava kirliliğini kesin olarak çözmek mümkün görünmemektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi Osmaniye şehri Çukurova ‘dadır. Bilindiği üzere burası da Mersin’den başlayarak Tarsus, Adana üzerinden Ceyhan ilçesine oradan Osmaniye’ye ve İskenderun’a kadar uzanan bir endüstri bölgesi içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle hava kirliliği konusunda çözüm oldukça zor görünmektedir. Ayrıca yeni OSB si Osmaniye kentinin batısına yapılarak yanlış bir yer seçilmiştir. Çünkü hakim rüzgâr yönü bölgede batıdır. Bu nedenle fabrikalardan kaynaklanan ve havaya karışan kirleticiler hakim rüzgârın etkisiyle şehrin üzerine gelmekte ve bu alan üzerinde gri bir duman tabakası oluşturmaktadır.

Çevre kirliliği konusunda Osmaniye’deki yerel yönetici, idarecilere ve oturanlara büyük görevler düşmektedir. Bu hususta yakıt denetimi yapılması, apartman bacalarına filtreler takılması başta gelen önlemlerdir.

Sonuç olarak çevre kirliliğinin asıl sorumlusu insan olduğuna göre bu hususta halkın eğitime ve bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalara da ayrı bir önem verilmelidir.

Kaynakça

- Doğanay, H. 1984. Erzurum’da Şehirsel Katı Atıklar ve Çevre Kirlenmesi. TÜBİTAK. Ulusal Çevre Sempozyumu Tebliğ Metinleri, Adana
- Doğanay, H. 2002. Coğrafya’ya Giriş I. Aktif Yayınevi. Erzurum
- Erinç, S. 1984. Ortam Ekolojisi ve Degradasyonel Ekosistem Değişiklikleri İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 3213. İstanbul
- Garipağaoğlu, N. 2003. Türkiye’de Hava Kirliliği Sorununun Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı. Doğu Coğrafya Dergisi. Sayı: 9. Konya
- Garipağaoğlu, N. 2002. Türkiye’de Hava Kirliliği ve Coğrafi Esasları. Arya Matbaacılık ve Yayıncılık. İstanbul
- Göney, S. 1976. Adana Ovaları. Edebiyat Fakültesi Matbaası. İstanbul
- Güney, E. 1997. Türkiye’de Çevre Sorunları. Özeğitim Yayınları, No: 14. Konya

- Gürsoy, U. 1995. Osmaniye'nin Çevre Sağlığı Sorunları. Tarih İçinde Bütün Yönleriyle Osmaniye. 1. Sempozyum. ÇÜ. Basımevi. Adana
- Karaboran, H. 1995. Osmaniye'nin Kuruluş ve Gelişimi. Tarih İçinde Bütün Yönleriyle Osmaniye. 1. Sempozyum.ÇÜ Basımevi. Adana
- Koç, T.,1998. Isıtma Dönemi Özellikleri ve Balıkesir'de Uygulaması. Türk coğrafya Dergisi. Sayı:33. İstanbul
- Sungur, K.A. 1980. Isı Terselmesinin(inversion) Hava Kirliliği Üzerindeki Rolü ve Negatif Etkisinin azaltılabilmesi İçin Alınabilecek Önlemler. İstanbul Üniv. Coğrafya Enstitüsü Dergisi. Sayı: 23, İstanbul
- Sür, Ö. 1988. Hava Kirliliği. Ankara Üniversitesi. D.T.C.F Araştırma Dergisi Sayı: 11. Ankara
- Şahin, C.- Sipahioğlu, Ş. 2003. Doğal Afetler ve Türkiye. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık(2. Baskı). Ankara
- Osmaniye il Çevre ve Orman Müdürlüğü.2004. ÇED Raporu
- Özey, R. 2001. Çevre Sorunları. Aktif Yayınevi. İstanbul
- Yıldırım, U.- Korkmaz, H. 1998. Kahramanmaraş'ta Coğrafi Faktörlerin Hava Kirliliğine Etkileri. Türk Coğrafya Dergisi. Sayı: 33.İstanbul

Osmaniye’de Kentsel Arazi Kullanımından Kaynaklanan Mekansal Sorunlar